

8. Raven, Dzh. (2002). *Kompetentnost v sovremennom obshchestve: vyivlenye, razvytye y realizatsiya [Competence in modern society: identification, development and implementation]*. Moskva: Kohyto-Tsentr [in Russian].

9. Tymkova, V.A. (2018). Problema kultury movlennia suchasnykh zasobiv masovoi informatsii [Problem of broadcasting culture of modern mass media]. *Materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii «Vitchyzniana nauka na zlami epokh: problemy ta perspektyvy rozvytku» Zb.nauk. prats - Materials of the All-Ukrainian scientific and practical Internet conference "Domestic science at the turn of the epoch: problems and prospects of development": Collection of scientific works. (Vols. 44), (p. 167). Pereiaslav-Khmelnytskyi [in Ukrainian].*

10. Shchedrovtskyi, H., Rozyn, V., Alekseev, N., Nepomniashchaia, N. (1993). *Pedahohyka y lohyka [Pedagogy and logic]*. Moskva : Prosveshchenye [in Russian].

11. Shcherban, P. M. (1988). *Aktyvni metody pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Active methods of preparing future teachers]*. Kyiv : Znannia [in Ukrainian].

Інформація про авторів:

МАНЖОС Ельвіра Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету. Електронна адреса pv.vnau@ua.fm

ГОРОБЕЦЬ Алла Володимирівна – асистент кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету. Електронна адреса: allagor1992@gmail.com

MANZHOS Elvira – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Ukrainian and Foreign Languages Department, Vinnytsia National Agrarian University. E-mail: pv.vnau@ua.fm

HOROBETS Alla – Assistant of the Ukrainian and Foreign Languages Department, Vinnytsia National Agrarian University. E-mail: allagor1992@gmail.com

МАНЖОС Эльвира Александровна – кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры украинского и иностранных языков Винницкого национального аграрного университета. Электронная почта: pv.vnau@ua.fm

ГОРОБЕЦЬ Алла Владимировна – ассистент кафедры украинского и иностранных языков Винницкого национального аграрного университета. Электронная почта: allagor1992@gmail.com

УДК 338.24.0218:338.432(477) "1918-1938"

DOI: 10.37128/2411-4413-2019-10-13

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ НА ЗАКАРПАТТІ В 1918-1938 РР. ©

ПІКОВСЬКА Т.В.,
кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри права
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Проаналізовано економічне та соціальне становище закарпатського селянства напередодні проведення земельної реформи. Визначені особливості чехословацького законодавчого забезпечення земельної реформи: створювались спеціально вповноважені органи, які мали здійснити опис земель, що підлягали конфіскації, та розділити землі між малоземельними та безземельними селянами. Охарактеризовані особливості перебігу реформи в Підкарпатській Русі: створення широкої мережі кооперативних товариств, колонізація (переселення представників домінуючої нації на територію національних меншин), нерозуміння місцевим населенням суті земельної реформи. Доведено, що земельна реформа на Закарпатті у 1918-1938 рр. мала

половинчастий і незавершений характер. Доказом неповного проведення земельної реформи є статистичні дані, які вказують, що лише 10% земель, які підлягали розподілу, отримали нових власників серед безземельних та малоземельних селян.

Ключові слова: Перша Чехословацька республіка, Підкарпатська Русь, земельна реформа, конфіскація, колонізація, селянство.

Літ: 9.

PECULIARITIES OF CONDUCTING THE LAND REFORM ON THE ZAKARPATHY IN 1918-1938.

PIKOVSKA T.,
candidate of historical sciences,
Senior Lecturer of the Department of Law,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)

The economic and social situation of the Transcarpathian peasantry before the land reform was analyzed. Features of the Czechoslovak legislative support of land reform were identified: specially authorized bodies were created, which were to carry out a description of the land to be confiscated and to divide the land between landless and landless peasants. The features of the reform process in Subcarpathian Rus are characterized: creation of a wide network of cooperative societies, colonization (relocation of representatives of the dominant nation to the territory of national minorities), misunderstanding of the local population about the essence of land reform. It is proved that land reform in Transcarpathia in 1918-1938 was half-finished and unfinished. Evidence of incomplete implementation of the land reform is statistics showing that only 10% of the land to be distributed has received new owners among landless and landless peasants.

Keywords: First Czechoslovak Republic, Subcarpathian Rus, land reform, confiscation, colonization, peasantry.

Lit.:9.

ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ ЗЕМЕЛЬНОЙ РЕФОРМЫ НА ЗАКАРПАТЬЕ В 1918-1938 ГГ.

ПИКОВСКАЯ Т.В.,
кандидат исторических наук,
старший преподаватель кафедры права,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

Проанализированы экономическое и социальное положение закарпатского крестьянства накануне проведения земельной реформы. Определены особенности чехословацкого законодательного обеспечения земельной реформы: создавались специально уполномоченные органы, которые должны осуществить описание земель, подлежащих конфискации, и разделить земли между малоземельными и безземельными крестьянами. Охарактеризованы особенности течения реформы в Подкарпатской Руси: создание широкой сети кооперативных обществ, колонизация (переселение представителей доминирующей нации на территорию национальных меньшинств), непонимание местным населением сути земельной реформы. Доказано, что земельная реформа в Закарпатье в 1918-1938 гг. Была половинчатый и незавершенный характер. Доказательством неполного проведения земельной реформы являются статистические данные, которые указывают, что только 10% земель, подлежащих распределению, получили новых владельцев среди безземельных и малоземельных крестьян.

Ключевые слова: Первая Чехословацкая республика, Подкарпатская Русь, земельная реформа, конфискация, колонизация, крестьянство.

Лит: 9.

Постановка проблеми. Протягом багатьох століть різні регіони України неодноразово входили до складу інших держав. Кожна з цих держав мала власний підхід до вирішення земельного питання. Земельне питання завжди мало велике значення для українців як для аграрної нації. В цьому контексті цікавим є досвід Закарпаття, яке внаслідок геополітичних змін на карті

Європи після Першої світової війни увійшло до складу Першої Чехословацької республіки. Успадковане від Австро-Угорської монархії Закарпаття важким економічним тягарем лягло на плечі молодій республіки. Неосвіченість, бідність, строкатий національний склад місцевого населення, відсутність інфраструктури, шкіл та лікарень – ось основні характеристики краю, який у 1918 р. увійшов до складу Чехословаччини під назвою Підкарпатська Русь. Тому існує потреба наукового вивчення особливостей проведення земельної реформи на Закарпатті у 1918-1938 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень присвячених земельній реформі на Закарпатті в першу чергу варто виділити праці сучасників. Зокрема, значну цінність становить праця інженера І. Йірковського [1], яка містить детальний опис дій чехословацького уряду по здійсненню земельної реформи в краї. Вагомий внесок у дослідження земельного питання в Підкарпатській Русі здійснили місцеві краєзнавці [2;3;4;5;6], а також дослідники історії Першої Чехословацької республіки [7]. Порівняльний характер містять праці Корновенка С.С. [8] та Богатчук С.С. [9].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження перебігу земельної реформи на Закарпатті у 1918-1938 рр., визначення особливостей законодавства про земельну реформу та наслідки цієї реформи для населення краю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Земельна реформа на теренах Закарпаття мала складну і болочу передісторію. Поняття приватної власності на землю було мало розвинуте на цій території. Переважна більшість земель була у власності дворянства. Русини (самоназва місцевого населення) Закарпаття до XIV – XV ст. займались кочовим скотарством. Лише в середині XV ст. вони осіли на землях угорського дворянства і поступово потрапили у кріпосну залежність.

Після скасування кріпосного права у 1848 р. мала бути проведена земельна реформа, яка передбачала:

1. Відокремлення майна сільських общин від панського землеволодіння.
2. Часткове виділення общинних лісів і пасовищ у приватну власність.
3. Консолідацію роздроблених ділянок [1, с. 48].

Питання врегулювання общинних землеволодінь в Підкарпатській Русі, за винятком рідкісних випадків коли поміщики із власної волі надавали общині землі у користування, залишилось нерегульованим. У 1867 р. розпочалась активна мадяризація, яка супроводжувалась придушенням прав і свобод національних меншин Австро-Угорської імперії. Агресивна національна політика угорської влади спричинила бідність та неосвіченість місцевого населення.

Майже 3/4 орних земель знаходились в руках великих землевласників. Наприклад, граф Шенборн мав у своїй власності 230 тис. десятин землі. Великі землеволодіння оброблялись переважно за оплату частиною врожаю в розмірі 1/3 або 1/2. Лише в окремих випадках великі землевласники наймали працівників обробляти свої землі здійснюючи оплату грошми. Дуже часто власники латифундій не були зацікавлені наймати працівників особисто, тому утворилась ціла мережа посередників, які безжально експлуатували сільський люд [1, с. 48].

Велика кількість селян мала свої ділянки в гірських районах де можливо було вирощувати лише ячмінь і картоплю, а при несприятливих погодних умовах взагалі не вдавалось виростити урожай.

Варто зауважити, що напередодні Першої світової війни на Закарпатті був цілий ряд перенаселених сіл чисельністю від 5 тис. до 10 тис.чол. Це було зумовлено тим, що частина сіл не мала систем відведення води під час паводків від яких так часто потерпав край. Селяни змушені були залишати свої невеликі сільські поселення і переселятись у більш безпечні райони. Віддалене проживання від своїх земельних наділів значно ускладнювало землеробство [2, с. 81].

Складне становище селянства на Закарпатті зрештою привернуло увагу угорського уряду. Напередодні Першої світової війни влада відрядила на Закарпаття спеціального уповноваженого з Д.Егана з метою покращення продуктивності землеробства на Закарпатті. Проте суттєво вплинути на становище селянства він не зміг. Перші реальні кроки були здійснені вже за часів Першої ЧСР.

На момент входження Підкарпатської Русі до складу республіки близько половини всієї площі земель (близько 634 тис. га) належали дрібним землевласникам, яких нараховувалось 410 тис. осіб, які працювали на 63 тис. самостійних земельних ділянках. Якщо відрахувати з цієї кількості общинні землеволодіння то згідно з даними перепису 1921 р. на одного дрібного землевласника припадало близько 0,67 га [6, с. 54].

16 квітня 1919 р. в ЧСР був прийнятий перший, так званий «конфіскаційний закон №215» відносно земельної реформи. Відповідно до нього був проведений підрахунок обсягів великого землеволодіння з метою впорядкування земельної власності. Законом також визначалось, що усі

придатні для сільськогосподарської обробки землі площею більш ніж 150 гектарів або володіння загальною площею більші за 250 гектарів, підлягають відчуженню [8, с. 47].

Наступним законом про земельну реформу від 11 червня 1919 р. № 330 на всій території Чехословацької республіки створювався спеціальний уповноважений орган - Державний Земельний Уряд (далі – ЗУ) із центральним управлінням у Празі. ЗУ був підзвітний Раді Міністрів. ЗУ зобов'язаний здійснювати регулювання всіх земельних питань крім віднесених до відання судів або інших органів влади. Згідно із законом ЗУ повинен був: здійснювати облік та внесення до реєстру всіх конфіскованих земель, визначати, які об'єкти відповідно до закону не підлягають конфіскації; дотримуватись порядку управління конфіскованим, але ще не внесеним до реєстру майном; надавати згоду на відчуження, оренду та поділ вилученого майна; встановлювати порядок передачі вилученого майна; визначати ступень придатності сільськогосподарського інвентарю на конфіскованих землях; Повідомляти осіб чие майно підлягає вилученню; визначати розмір компенсації вилученого майна, забезпечувати дотримання права на апеляцію; виділення частки земельної власності та передача особам згідно із законом; забезпечувати доступність для користування житлових та господарських приміщень на виділених землях; надавати довгострокові кредити власникам земельних паїв; здійснювати нагляд за майном право користування яким обмежене; сприяти створенню та здійснювати нагляд за сільськогосподарськими кооперативами; створювати районні управління або комісії. [3, с.84].

Пізніше, у 1920 р. було прийнято ще три закони про земельну реформу. Зокрема, Закон «Про виділення» № 81 від 1920 року визначав тих, кому можуть надавати наділи з вилучених земель: це, в першу чергу, приватні особи та частково кооперативи [3, с.84].

Фактичне впровадження земельної реформи розпочалось на початку 1921 року. Для всієї Підкарпатської Русі була організована Обласна канцелярія Державного Земельного Уряду (далі – ДЗУ) в Ужгороді. В канцелярії за період її роботи з 1921 по 1923 рр. працювали 7 пересувних комісаріатів у Ужгороді, Мукачеві, Берегово, Сваляві і Севлюші [1, с.49].

Загальна площа земель, які підпадали під конфіскацію становила близько 239 тис. га. Ці землі належали великим землевласникам, у власності яких, згідно з нормами закону про земельну реформу залишались 36 тис. га. Таким чином реально мали бути розподілені землі площею близько 203 тис. га. Територіально ці землі охоплювали 230 округів Підкарпатської Русі, тобто знаходились практично у половині сіл краю. Станом на 1 червня 1930 р. було розділено 20 691 га орної землі, 15 733 особи придбали дрібні наділи площею 13 635 га, 15 осіб – мастки площею 1680 га, 63 особи – ділянки до 68 га [1, с.49].

У власність держави було передано 15 тис. га пасовиськ. Частина з них була передана у користування землеробам (пасовиська розміщені у полонині Боржавській). Також населення Підкарпатської Русі змогло отримати земельні наділи під забудову помешкань. Найбільше таких ділянок отримали: Мукачеве (694) і Свалява (110). За національністю власники наділів під забудову розподілялись таким чином: українці 86%, угорці 10%, чехи і словаки 1,5%, євреї 1,4%, інші національності 0,1% [1, с.50].

Відзначимо, що здійснення земельної реформи проходило із значними труднощами серед яких: нерозуміння суті земельної реформи населенням, спротив великих землевласників, неточні дані перепису земельних ділянок, недостатня фінансова підтримка держави.

Тваринництво також переживало некращі часи. Поголів'я коней, корів, волів і навіть свиней щороку зменшувалося. І хоча попит на м'ясо-молочні вироби постійно зростав, умови підживлення цієї галузі були кабальними. Занепад традиційної галузі в Закарпатті був прямо пов'язаний із занепадом селянського господарства. Монополії домоглися збереження в краї низьких цін не тільки на сировину, але й на продукцію сільського господарства, зокрема й у тваринництві. Перекупники закупували худобу в селян по зовсім занижених цінах, особливо в роки кризи, що вело до подальшого погіршення харчування населення. У гірських районах основними продуктами харчування були картопля й кукурудзяне борошно. У відповідь на прояви голоду піднімалися продовольчі акції [6, с. 110].

Таке складне становище не означало, що влада ЧСР не приділяла увагу сільському господарству Закарпаття. Так, на меліораційні роботи було витрачено 27 100 425, 95 крон [7, с. 98].

З метою пришвидшення земельної реформи були створені Земський господарський уряд і Крайовий зерновий союз. Головним завданням новоствореної окружної канцелярії державної земельної служби стала постановка землі як об'єкта купівлі-продажу. Одним із головних завдань аграрної реформи було подолання земельного голоду на місцях. Реформування охопило всього

24 % земельного фонду, а відтак умови землекористування були надзвичайно не вигідні [7, с. 99].

Державні структури Закарпаття підтримували розвиток кооперації, що була одним із засобів проникнення фінансового капіталу у дрібне господарство Закарпаття. Починаючи з 1920 р. почали з'являтися різноманітні сільськогосподарські товариства, метою яких стало об'єднання та допомога землеробам, а також розвиток різних галузей сільського господарства. З дозволу міністерства Землеробства і Крайового Цивільного управління в Ужгороді в 1920 р. відбувся з'їзд делегатів від різних селянських спілок. Вони утворили установчі збори так званого «Селянського господаря», який і став першою центральною землеробською кооперацією побудованою на засадах взаємодопомоги. З того часу почали створюватися Окружні Господарські Об'єднання (далі – ОГО) [1, с. 50].

Протягом тривалого часу відбувалась організаційна робота, яка на жаль, була сповільнена з причин бюрократичного характеру. Лише у 1930 р. після затвердження міністерством Землеробства статуту з'явилась потужна землеробська кооперація, яка спиралась на підтримку державного та місцевих бюджетів під назвою «Крайовий союз фахових землеробських товариств» із центром в Мукачеві. Крайовий союз став центром для всіх ОГО.

З метою правильного виконання ОГО своїх функцій, Крайовий Союз відрядив до кожного округу спеціального вповноваженого – консультанта, який опікувався не лише вдосконаленням техніки обробітку землі, а й займався культурно-освітньою роботою серед селянства.

Восени 1933 р. за розпорядженням міністерства Землеробства Крайовий Союз був перейменований в Землеробську комору Підкарпатської Русі, яка з того часу була автономною землеробською організацією. Землеробська комора сформувала свою програму, яка складалась із таких основних положень: розвиток всіх галузей землеробства шляхом інтенсифікації сільського господарства; розширення посівної площі, підвищення врожайності, покращення вирощування кормових культур; впорядкування господарства на общинних селянських землях; прискорення проведення земельної реформи; переселення селян з верховинських районів у більш цивілізовані села; покращення соціального становища селянства; культурно-освітня робота серед селянства [3, с. 89].

Землеробська комора Підкарпатської Русі розгорнула активну діяльність на теренах Закарпаття. У 1936 р. до Землеробської комори належали 12-ть ОГО і 29-ть інших селянських об'єднань (наприклад – об'єднання скотарів, окружне товариство садівників і т.п.) . Разом до організації належало 30 тис осіб. Не зважаючи на активну діяльність і підтримку уряду, роботи проведеної Землеробською коморою виявилось недостатньо для вирішення земельного питання на Закарпатті [3, с. 89].

Важливим елементом земельної реформи була так звана колонізація – організоване державою заселення з національно-політичним метою представників домінуючої нації на території, де проживають меншини, в даному випадку – угорці. У Чехословаччині колонізація розпочалась влітку 1921 року. Значну роль у політиці переселення мали і військові аспекти. Колоністи поділялись на три групи: добровольці – чехи, словаки, моравці, русини-українці, які проживають у країні; репатріанти, котрі повертаються з-за кордону, – словаки, чехи та легіонери. Легіонери – вояки, котрі служили в чесько-словацьких військах і в Першій світовій війні воювали на боці Антанти [4, с. 114].

Формувались такі підрозділи у Франції, Італії, Росії. Після повернення додому італійські та французькі легіонери відіграли значну роль у війсьній окупації північних та північно-східних комітетів Угорщини; у січні 1919 року в Ужгород були введені війська в італійській уніформі. Легіонери, які повертались додому, теж могли стати колоністами.

Поселення легіонерів створювались поблизу більш-менш важливих залізничних вузлів вздовж тріанонських кордонів: вони забезпечували залізничне сполучення країн Малої Антанти та охорону колоністських поселень. Такими легіонерськими поселеннями на Закарпатті були Тісашоломон (раніше – Соломоново) біля Чопа, Свобода – біля залізничного вузла в Батеві. Останній населений пункт був найбільшою колонією легіонерів Чехословацької держави. Для її створення вилучено 1600 гектарів родючих земель маєтку сім'ї Лоняї. Перші поселенці прибули у вересні 1923 року, а в грудні розпочали будівництво. За даними 1931 року, в селі проживало 909 людей, з них 405 чехів, 7 словаків, а в приєднаних до села хуторах – 184 русини-українці, 281 угорець і 1 поляк [5, с. 110].

Висновки. Таким чином, земельна реформа на Закарпатті у 1918-1938 рр. мала половинчастий і незавершений характер. Доказом неповного проведення земельної реформи є статистичні дані, які вказують, що лише 10% земель, які підлягали розподілу, отримали нових власників серед безземельних та малоземельних селян. Чехословацькою владою було розроблене

законодавче забезпечення земельної реформи, яке було покликане провести розподіл земель на справедливих засадах не порушуючи основ демократичного устрою молодій республіці. Невдалий перебіг земельної реформи пояснюється спротивом місцевих великих землевласників, бюрократією, економічною кризою та політичною нестабільністю.

Разом з тим, відзначимо покращення життя селянства завдяки значним коштам виділеним на розвиток краю та зусиллям влади по впровадженню нових, більш прогресивних форм ведення сільського господарства. В подальшому доцільно дослідити проблему земельної реформи у контексті економічного розвитку краю за період його перебування у складі міжвоєнної Чехословаччини.

Список використаних джерел

1. Йирковскій І. Земельная реформа на Подкарпатской Руси . *Подкарпатская Русь за годы 1919-1936* / За ред. Е.С. Бачинского. Ужгород, 1936. – С. 47–50.
2. Вегеш М.В. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура: монографія Ужгород: Ліра, 2010. 720 с.
3. Barnovský M. Niekoľko poznámok k sranicko-polickej štrukturre na Podkarpatskej Rusi. *Cesko-Slovenská Historická Ročenka*. 1997. №7. S. 83–93.
4. Поп И. И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. Ужгород: Издательство В. Падяка, 2001. 431 с.
5. Олашин А. В. Історія Закарпаття. Посібник з краєзнавства: посібник. Мукачево: Карпатська Вежа, 2009. 296 с.
6. Нариси історії Закарпаття в 3-х томах / гол. ред. І. М. Гранчак. Ужгород: Закарпаття, 1995. Т. 2. 663 с.
7. Кравчук О. М. Національна політика Чехословацької республіки. 1918-1929 рр.: монографія. Вінниця: Едельвейс, 2008. 119 с.
8. Корноненко С. В. Землюїна Н.І. Революційні потрясіння початку ХХ ст.: аграрне законодавство країн Центральної та Південно-Східної Європи. *Український селянин*. 2018. №19. С. 45–49.
9. Богатчук С. С. Аграрна реформа 1861 р. та її наслідки для економічного розвитку України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №4. С. 129–138.

References

1. Iyrkovskii, I. (1936) Zemelnaia reforma na Podkarpatskoi Rusy [*Land reform in Subcarpathian Russia*]. Uzhhorod. [in Ukrainian] 115, 47-50
2. Vehesh, M. (2010) *Zakarpattia 1919–2009 rokiv: istoriia, polityka, kultura [Transcarpathia 1919–2009: history, politics, culture]*. Uzhhorod. [in Ukrainian]
3. Barnovský M. (1997) Niekoľko poznámok k sranicko-polickej štrukturre na Podkarpatskej Rusi [*Some questions about party-political structure in Subcarpathian Russia*] / *Cesko-Slovenská Historická Ročenka*, 1, 83-93. Praha [in Czech Republic]
4. Pop, Y.Y. (2001) *Entsyklopedyia Podkarpatskoi Rusy [Encyclopedia of Subcarpathian Rus]*. Uzhhorod. [in Ukrainian]
5. Olashyn, A.V. (2009) *Istoriia Zakarpattia. Posibnyk z kraieznavstva [History of Transcarpathia [Handbook of local history]*. Mukachevo: Karpatska Vezha. [in Ukrainian]
6. Bachinsky, E.S. (Ed.). (1995) *Narysy istorii Zakarpattia v 3-kh tomakh – T II (1918-1945) [Sketches of Transcarpathian History in 3 volumes (Vols.2)*. Uzhhorod [in Ukrainian]
7. Kravchuk, O.M. (2008) *Natsionalna polityka Chekhoslovatskoi respubliky. 1918-1929 rr. [National policy of the Czechoslovak Republic. 1918-1929]* / . Vinnytsia [in Ukrainian]
8. Kornovenko, S.V. (2018) *Revoliutsiini potriasinnia pochatku KhKh st.: ahrarne zakonodavstvo krain Tsentralnoi ta Pivdenno-Skhidnoi Yevropy [Revolutionary upheavals of the early twentieth century: agrarian legislation of the countries of Central and Southeastern Europe]*. *Ukrainskyi selianyn. Ukrainian peasant* 19, 45–49 [in Ukrainian]
9. Bohatchuk, S.S. (2018) *Ahrarna reforma 1861 r. ta yii naslidky dlia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [The agrarian reform of 1861 and its consequences for the economic development of Ukraine]*. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky. Economics. Finance. Management: topical issues of science and practice*. 4, 129–138. [in Ukrainian]

Інформація про автора

ПІКОВСЬКА Тетяна Валентинівна – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри права, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця , вул. Сонячна, 3, e-mail: Tetiana261285@i.ua)

PIKOVSKA Tetiana Valentinivna - Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Law, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Solyaschyna St., e-mail: Tetiana261285@i.ua)

ПИКОВСКАЯ Татьяна Валентиновна - кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры права, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: Tetiana261285@i.ua)

УДК 37.091.33-027.22:33

DOI: 10.37128/2411-4413-2019-10-14

**НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА AFLATEEN: РОЛЬ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТІ І НАБУТТЯ
ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ПОВ'ЯЗАНИХ З
ЕКОНОМІКОЮ ©**

ЯЦЕНКО О.В.,
кандидат історичних наук,
Директор департаменту освіти
Вінницької міської ради

ЧОРНИЙ О.В.,
кандидат філософських наук,
докторант кафедри маркетингу
та аграрного бізнесу
Вінницького національного
аграрного університету
(м. Вінниця)

В статті розглянуто проблеми, що стосуються розвитку неформальної освіти та її зв'язку з отриманням економічних знань і вмінь. Проаналізовано деякі аспекти, що пов'язані з розвитком неформальної освіти в Європі та Україні. Суттєву увагу приділено ігровій формі проведення занять за програмою Aflateen. Проведення заняття у формі дидактичної гри сприяє кращому засвоєнню великої кількості різноманітних знань отриманих під час заняття. Досліджено, що програма неформальної освіти Aflateen має яскраво виражений міждисциплінарний характер, що межує з трансдисциплінарністю. Холістичність програми Aflateen стосується здобуття та покращення навичок необхідних для життя в сучасному суспільстві. В межах програми особлива увага приділяється економічним проблемам, що стосуються життя молоді. Економічні знання є органічною складовою програми Aflateen та допомагають краще зрозуміти складні сучасні економічні та соціальні проблеми.

Ключові слова: неформальна освіти, дидактична гра, міждисциплінарність, економіка, економічне знання.

Табл.: 1. Літ.: 13.

**NON-FORMAL EDUCATION AFLATEEN: ROLE OF INTERDISCIPLINARITY AND
ACQUISITION OF PRACTICAL SKILLS RELATED TO ECONOMICS**

YATSENKO Oksana
PhD in History
Head of the Education Department
Vinnytsia City Council

CHORNYI Oleh
PhD in Philosophy
Post-Doctoral Student of the Marketing and Agrarian Business Department
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)

The article deals with the problems related to the development of non-formal education and its connection with the acquisition of economic knowledge and skills. Some aspects related to the development of non-formal education in Europe and Ukraine are analyzed. Considerable attention is paid to the game